

Studenten bezetten een gebouw van de Universiteit Maastricht. MARCEL VAN HOORNRIJT, ANP

Opinie

11 juni 2024 | Pagina 17

🕒 3 min.

Rectoren smoren de noodzakelijke dialoog op onze universiteiten

Studentenprotest

Al weken zijn er massale acties van studenten en wetenschappelijk medewerkers die eisen dat hun universiteit de banden verbreekt met universiteiten in Israël. Met een open brief in Trouw (8 juni) reageerden de rectoren: de banden worden niet verbroken, waarbij ze zich beroepen op de academische vrijheid. Met deze beslissing smoren zij de dialoog die op de universiteiten juist tot stand kwam.

Toen de protesten begonnen, werd pijnlijk duidelijk dat de universiteiten niet zijn ingericht op discussies over grenzen aan samenwerking, met een beroep op mensen rechten. Ogenschijnlijk improviseerden colleges van bestuur maar wat, die al dan niet de discussie aangingen met studenten.

Twee jaar geleden, toen Rusland Oekraïne binnenviel, was het een kwestie van dagen tot universiteitsbesturen gezamenlijk besloten alle banden met Rusland te verbreken. Los van de vraag of dit een wijze beslissing was, was dit een snelle beslissing, zonder breed overleg binnen hun instituten. In de open brief aan Trouw zeggen de rectoren dat ze die beslissing bij wijze van uitzondering maakten op dringend verzoek van de regering. Moest dat verzoek dan niet getoetst worden aan de waarden van academische vrijheid?

Vorig jaar barstte de discussie los, aangezwengeld door actievoerende studenten, of universiteiten nog samen kunnen werken met betrokkenen bij fossiele energie. Hoe dit te combineren met hun kernwaarden over duurzaamheid? Hier en daar zijn studiegroepjes opgericht, onder andere door de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, maar de besluitvorming is voorlopig gestrand.

En dan nu de vraag of samenwerking met Israëlsche universiteiten nog houdbaar is. Het Internationaal Strafhof onderzoekt de vele aanwijzingen dat Israël genocide pleegt. Dat roept de vraag op of 'business as usual' volstaat, ook in de academische wereld. Hoe kijken we straks terug op het gebrek aan besluitvaardigheid om de nakende genocide aan de kaak te stellen? We kunnen moeilijk zeggen dat we het niet wisten.

Verstoring van de dialoog

Veel universiteitsonderzoek in Israël biedt direct of indirect ondersteuning aan illegale nederzettingen, de voortdurende bezetting van Gaza en de Westbank, en de huidige praktijken die leiden tot het grote aantal burgerdoden en hongersnood. De rectoren noemen de mogelijke genocide niet in hun brief. Zij framen de situatie als een 'conflict' tussen gelijkwaardige partijen terwijl het gaat om de disproportionaliteit van de Israëlsche reactie. De claim van de rectoren dat zij er sterk aan hechten om 'onze Palestijnse collega's te steunen' klinkt hol nu alle universiteiten in Gaza letterlijk van de aardbodem zijn weggevaagd.

De open brief van de rectoren is een ruwe, top-down verstoring van een proces van dialoog dat de afgelopen weken op universiteiten op gang kwam. In verschillende universiteiten was al ruimte gecreëerd voor een commissie die de instellingen dit punt kan adviseren.

die de instelling op dit punt kon adviseren.

De Nederlandse universiteiten kunnen een voorbeeld nemen aan de universiteit van Gent. Daar is een mensenrechtencommissie ingesteld die gericht heeft aanbevolen banden met drie Israëlische instituten wel te verbreken en met andere niet. Dit is inmiddels gebeurd. Ook andere universiteiten in België en Spanje hebben banden (deels) verbroken.

Het is niet denkbaar dat Nederlandse universiteiten hun kernwaarden kunnen naleven zonder af en toe pijnlijke keuzes te maken. Dit moet goed ingericht worden. Op basis van het recente verleden kunnen we drie leerpunten meegeven. Stel een ethische commissie in met het mandaat om bindend advies te geven. Zorg dat die commissie met eenduidige richtlijnen aan de gang kan en dat zij alle geledingen van de universiteit vertegenwoordigt. Dan kunnen de universiteiten op een zorgvuldige manier de samenwerking stoppen die haaks staat op hun waarden.

Thea Hilhorst, Klaas Landsman en Amina Helmi, hoogleraren aan verschillende universiteiten